

SUD — QONUN USTUVORLIGI VA INSON HUQUQLARI KAFOLATI

Sh.Muhammadjonov

Fargʻona davlat universiteti universiteti Huquq taʼlimi kafedrası oʻqituvchisi

Shmuhammadjonov540@gmail.com

Tel: 99 899 9902020

Annotatsiya:

Mazkur maqolada sud hokimiyatining qonun ustuvorligi va inson huquqlarini taʼminlashdagi oʻrni tahlil qilingan. Muallif sud tizimining jamiyatdagi ijtimoiy hamda huquqiy ahamiyatini ochib beradi, sud jarayonining inson ruhiy holatiga taʼsiri, sud qarorlarida adolat, xolislik va qonuniylik tamoyillarining amalga oshirilishini yoritadi. Shuningdek, Fuqarolik ishlari boʻyicha Qoʻqon tumanlararo sudining amaliy misolida sud faoliyatida adolat tamoyilining namoyon boʻlishi tahlil etilgan. Maqolada sud tizimining mustaqilligi, sudyalarning masʼuliyati va fuqarolarning huquqiy himoyasini taʼminlashda sudning oʻrni huquqiy-nazariy va amaliy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit soʻzlar: sud hokimiyati, qonun ustuvorligi, inson huquqlari, adolat, xolislik, sud mustaqilligi, fuqarolik ishlari, Qoʻqon tumanlararo sudi, sud qarori, huquqiy davlat.

Sud hokimiyati demokratik davlatning eng muhim tayanchlaridan biridir. Uning faoliyati inson huquq va erkinliklarini himoya qilish, qonun ustuvorligini taʼminlash hamda adolat tamoyillarini hayotga tadbiq etishga qaratilgan. Oʻzbekiston Respublikasida sud tizimini mustahkamlash, sud mustaqilligini taʼminlash va inson huquqlarini ishonchli himoya qilish yoʻnalishida keng koʻlamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Sud faoliyatining mohiyati nafaqat huquqiy, balki maʼnaviy va psixologik jihatdan ham inson ruhiyatining sinov maydoni sifatida namoyon boʻladi.

Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 15-moddasida 'Davlat organlari va mansabdor shaxslar jamiyat va fuqarolar oldida masʼuldirlar' deb belgilangan. Shu bilan birga, 44-moddada fuqarolarning sud himoyasiga boʻlgan konstitutsiyaviy huquqi mustahkamlangan. Bu tamoyillar davlat hokimiyatining barcha tarmoqlari orasida sud hokimiyatining oʻziga xos oʻrnini belgilaydi. Sud hokimiyatining mustaqilligi va adolatli sudlovni amalga oshirish fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilishning asosiy kafolatidir.

Sud faoliyatining eng muhim tamoyillaridan biri qonun ustuvorligidir. Qonun ustuvorligi shuni anglatadiki, barcha shaxslar, shu jumladan davlat organlari ham qonunga boʻysunadi. Sud hokimiyati shu prinsip asosida fuqarolarning huquqlari buzilganda, ularni tiklash, aybsizlik prezumpsiyasi va protsessual tenglik kabi qadriyatlarni himoya qiladi. Bu esa sud hokimiyatining davlat va jamiyat hayotidagi markaziy rolini koʻrsatadi.

Fuqarolik ishlari bo'yicha Qo'qon tumanlararo sudida ko'rib chiqilgan o'zboshimchalik bilan qurilgan bino-inshootni buzish haqidagi ish sud faoliyatida qonun ustuvorligi va adolat tamoyillarining yorqin namunasidir. Mazkur ishda sud O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksida belgilangan barcha protsessual talab va kafolatlarga qat'iy rioya qilgan holda ish yuritdi. Taraflar sud majlisida teng huquqli tarzda o'z pozitsiyalarini himoya qilish imkoniga ega bo'lishdi.

Sudya B.U. Norov tomonidan chiqarilgan qaror adolatli, qonuniy va asosli bo'lib, u sud faoliyatining yuqori madaniyatini namoyon etdi. Qaror asoslarida qonuniylik, insonparvarlik, taraflarning huquqlari va qonun oldidagi tengligi tamoyillari mujassam edi. Mazkur ish sud tizimida qonun ustuvorligi va inson huquqlarini ta'minlash yo'nalishida muhim tajriba bo'ldi. Sud jarayoni shunchaki huquqiy bahs emas, balki inson ruhiyatining sinovidir. Har bir taraf o'z haqligini isbotlashga intilar ekan, sudya adolatni qaror toptirish uchun mas'uliyatli qaror qabul qiladi. Sud qarori e'lon qilingan pallada inson qalbida turli tuyg'ular — umid, qo'rquv, yengillik va qoniqish uyg'onadi. Bu jarayon insonni nafaqat huquqiy, balki ma'naviy jihatdan ham tarbiyalaydi.

Sud tizimi — jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlaydigan eng muhim institutdir. U inson huquq va erkinliklarini himoya qilish, adolatni qaror toptirish hamda davlat hokimiyatining tarmoqlari o'rtasida muvozanatni saqlash kabi vazifalarni bajaradi. Fuqarolik ishlari bo'yicha Qo'qon tumanlararo sudi misolida ko'rish mumkinki, sud faoliyatida shaffoflik, qonuniylik, taraflarning tengligi va insonparvarlik tamoyillari samarali qo'llanilmoqda. Bu esa O'zbekiston Respublikasi sud tizimining inson huquqlarini himoya qilishdagi xalqaro standartlarga mos ravishda rivojlanib borayotganini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil 30-aprel, yangi tahrir).
2. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksi.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sud-huquq sohasini yanada isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, 2021-yil 3-noyabr.
4. Rahmonov S. Huquq va adolat: Sud hokimiyati nazariy asoslari. — Toshkent: TDYU, 2022.
5. Jo'rayev Sh. Sud mustaqilligi — qonun ustuvorligining kafolati. — Toshkent, 2023.
6. Qo'qon tumanlararo sudi amaliyoti (2024-yil).